

УДК 378.147

Несторук Н. А., Алієва Е. А. (Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ ДДПУ, м. Бахмут, Україна)

МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У даній роботі розглядається проблема розвитку й особливостей міжнародної академічної мобільності в нашій державі. Проаналізовано ряд проблем пов'язаних з питанням міграції українських молодих вчених, відставання від світових стандартів освіти. Запропоновано вирішення даної проблеми, наведені певні рекомендації. Охарактеризовано нормативні закони, а також реформувальний освітній процес у нашій країні.

This paper examines the problem of development and features of international academic mobility in our country. A number of problems related to the migration of Ukrainian young scientists, lagging behind world educational standards are analyzed. The solution of this problem is offered, certain recommendations are given. The normative laws, as well as the reforming educational process in our country are described.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ.

В сучасних умовах глобалізації та інтернаціоналізації освіти саме академічна мобільність є одним з важливих чинників успішного розвитку держави. Обмін студентами, викладачами, науковцями, та й взагалі фахівцями у різних галузях науки сьогодні набуває значного поширення і надає можливості для успішного досягнення певних цілей. Спільний освітній простір – це запорука прозорості обміну інноваційними технологіями і об'єктивної співпраці у різних напрямках. Мультикультурне середовище і міжнародні корпорації щиро підтримують процеси наукової мобільності. З посиленням конкуренції в економічному просторі кожна держава намагається надати більше цікавих умов молодим науковцям для плідної роботи саме заради своєї країни. Разом з цим дуже гостро стоїть питання «відтоку мізків», відставання від світових стандартів освіти, не кажучи вже про втрату як науково-освітнього, так і соціокультурного потенціалу в цілому. Існує актуальність перегляду стратегій та факторів вирішення цього питання саме заради припинення вищезазначеної наукової деградації нашого суспільства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ.

Внесок у вивчення цього феномену, а також його розкриттю присвячували роботи такі вітчизняні науковці й дослідники, як: Жижко Т., Карапетян А., Свириденко Д., Сокур'янська Л. та ін. Що стосується висвітлення питання академічної мобільності у рамках Болонського процесу, то слід згадати праці таких діячів, як: Дітріх К., Лювель М., Хейсман Й. та ін. Проблематика досить швидко набуває поширення, а це вказує на те, що кількість зацікавлених науковців буде невпинно зростати і підходити до розв'язання цього актуального питання досить всебічно.

Метою роботи є дослідження проблем розвитку й особливостей міжнародної академічної мобільності в нашій державі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ.

Згідно з дослідженнями А. Іщенка, поміж країн Центральної та Східної Європи Україна має провідне місце за рівнем залученості до вищої освіти. Науковець вказує, що запорукою високої якості освіти є розвиток академічної мобільності [2, с. 99].

У наш час для здобувачів освіти та науковців з України можливість обміну запропонована численними міжнародними організаціями та фондами. Найвідоміші серед них такі, як: Fullbright Graduate Student Program (США), Global UGRAD (США), Erasmus+ (ЄС), «Mevlana» (Туреччина), British Council (Великобританія), DAAD (Германія) та ін [4].

Відбір учасників проводиться, як правило, за конкурсом з урахуванням результатів навчання чи професійної діяльності, знання іноземної мови, наукових (творчих) здобутків,

додаткових вимог, передбачених договорами, угодами, грантами, контрактами, проектами тощо. Важливою складовою ринку української академічної мобільності є освітяни з інших країн. У 2019 році 75605 іноземних студентів із 154 країн світу здобували освіту в українських ЗВО. З них 24,67% – здобувачі освіти з пострадянських країн [3, с. 93].

Згідно з даними аналітичного центру CEDOS в українській освіті іноземці вбачають 4 привабливих чинника:

- висока якість;
- престиж і невисока ціна за навчання для іноземців;
- права й свободи іноземців урівнені з громадянами;
- порівняно невисока вартість проживання.

Велику кількість іноземних студентів приваблює доступність і нижча вартість освіти, порівняно з країнами СНД та світу в цілому.

Що стосується українських студентів, то за 2016/17 роки 77424 освітян здобували освіту в ВНЗ інших країн. Лідерами освітньої мобільності є чеські, польські, канадські, словацькі, німецькі, австрійські, французькі університети. Згідно з офіційним сайтом CEDOS за останні 9 років кількість українських освітян за кордоном зросла з 24 тис. до майже 78 тис. осіб. Найвагоміша частка з них складає польську систему освіти. Склалася тенденція, що Польща компенсує виїзд власної молоді до вищих закладів ЄС саме українськими абітурієнтами. Також уряд наших сусідів вбачає в українських здобувачах освіти важливі інвестиції у власну економіку, адже існує необхідність сплачувати за проживання та навчання [3, с. 95]. Наведені вище статистичні дані лише зростають з кожним роком, саме тому ситуація потребує уваги.

Інфограма на офіційному сайті Міністерства освіти і науки наголошує про певні позитивні зміни, прийняті в постанові від 2015 р. «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» [1].

Особливостями академічної мобільності в Україні було те, що:

- академічно мобільні лише студенти;
- навчання в Україні або за кордоном;
- перезарахування прослуханих предметів відбувалося не за змістом програм дисципліни, а за назвою;
- стипендія під час навчання за кордоном студентам в українських ВНЗ не виплачувалась;
- ВНЗ не мав права укладати угоду з врегулювання умов академічної мобільності.

Особливостями академічної мобільності в Україні стали:

- академічно мобільні усі учасники освітнього процесу (науковці, студенти, здобувачі ступенів доктора філософії та доктора наук);
- результати навчання визнаються на основі Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) та зараховуються до програм в Україні;
- перезарахування прослуханих предметів відбуватиметься виключно за змістом програм цих дисциплін;
- розширені соціальні гарантії: збереження місця навчання для студентів і місця роботи для працівників ВНЗ на час навчання за кордоном, виплати стипендій або заробітних плат.

Здійснення цих реформ є важливим кроком у створенні дієвого інструменту для інтернаціоналізації української вищої освіти. Але відкритим і актуальним залишається питання ефективності академічної мобільності для нашої країни – розробка стратегій повернення на Батьківщину української молоді. Існує необхідність в збагачених досвідом фахівцях, їх залученні до подальшої роботи з українськими дослідними організаціями, а для цього потрібне створення привабливих умов як на законодавчому рівні, так і загальнодержавному.

Перспективними шляхами вирішеннями данної проблеми є:

- 1) державні програми або економічні стимули для повернення зі стажування чи навчання не лише українських фахівців, а й залучення іноземних вчених (підвищена заробітна плата, податкові пільги, а також підтримка на всіх етапах навчання);
- 2) орієнтація на підтримку іммігрантів-науковців – державна допомога (спрощення отримання візи, а подалі й громадянства);
- 3) посилення роботи в напрямках визнання міжнародної значущості української освіти за межами нашої держави (визнання дипломів зарубіжними країнами);
- 4) державна підтримка проведення міжнародних досліджень (додаткове фінансування дослідницьких грантів, фондів);
- 5) підвищена соціальна та культурна підтримка (освіта для дітей, мовні курси) [5, с. 11].

Важливо зазначити, що потрібно проводити не лише інноваційні наукові дослідження, а й разом з тим впроваджувати їх у життя. Необхідно розширювати правові засади задля більш тісної взаємодії ВНЗ із спорідненими організаціями. А також в цілому формувати елітну науку та гідну освіту, спираючись на міжнародні стандарти, але з увагою до вітчизняного менталітету.

Виконання усіх вищенаведених умов вимагає забезпечення достатнього фінансування і відповідно – має бути підвищений контроль за витратами аби не відкривати ще одну давню проблему – корупцію, і як наслідок мати негативні показники у звітуваннях.

ВИСНОВКИ.

У презентованій роботі з дослідження проблем розвитку й особливостей міжнародної академічної мобільності в нашій державі було з'ясовано, що вітчизняний науково-освітній простір має свої певні особливості, так як наша країна обрала шлях до євроінтеграції і має бути на гідному рівні, починаючи від освітнього питання і закінчуючи промисловим комплексом в цілому: необхідно подолати ряд труднощів заради повноцінного інтегрування до світового співтовариства. На разі відбувається процес реформування української освіти, і питання обміну нашими фахівцями із закордонними є вагомим пріоритетом в розбудові та модернізації потужної економіки. Певна робота в цьому напрямку вже зроблена, але переважно дії є стихійними й доволі бюрократичними. Якщо вчасно не будуть вжиті певні політичні й управлінські заходи, то наша країна замість того, щоб використовувати наслідки від розвитку міжнародної академічної мобільності, поповнювати інтелектуальний капітал, а також отримувати фінансові вливання від експорту освітніх послуг, буде становитися периферією світового ринку, а талановиті здобувачі освіти, випускники і науковці будуть частіше зникати з щабелів розбудови української науки й економіки.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

1. Академічна мобільність. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/osvita-za-kordonom/akademichna-mobilnist> (дата звернення: 21.10.2021).
2. Іщенко А. Ю. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: перспективи для України. Стратегічні пріоритети. 2014. №4(33). С. 98-102.
3. Ковбатьок М. В., Шевчук В. О. Академічна мобільність студентів в умовах розвитку освітніх інтеграційних процесів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. УжНУ, 2020. Вип. 30. 233 с.
4. Реалізація студентами права на академічну мобільність. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/osvita-za-kordonom/akademichna-mobilnist> (дата звернення: 21.10.2021).
5. Шевчук М. О. та ін. Міжнародна академічна мобільність молодих учених Дніпропетровщини як прояв глобалізаційних процесів у сучасному світі: монографія. Дніпропетровськ: НГУ, 2014. 42 с. URL : <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/108570/CD480.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 21.10.2021).